

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
принципово нових мережевих платформ (соціальних мереж, блогів, мікроблогів тощо) та аналітичного апарату нового покоління (зокрема, Google Analytics) бібліотекар озброєний значно більшими відомостями про потреби та запити читачів. Сукупність зазначених вище інтернет-ресурсів дає змогу:

- отримувати та персоналізувати інформацію щодо уподобань читачів, їхніх скарг та пропозицій, а відтак аналітичним шляхом коригувати характер і якість надання бібліотечних послуг та створення інтелектуального продукту (бази даних, покажчики тощо), проводити селективну роботу щодо реструктуризації бібліотечного фонду (штучно збільшувати питому вагу найпопулярніших серед читачів ресурсів залежно від кон'юнктури запитів);
- відстежувати шлях користувача бібліотечними ресурсами та оптимізувати діяльність «традиційних» відділів та інтерфейс репрезентації електронних ресурсів;
- створити можливість залучення сторонніх користувачів до креації бібліотечно-бібліографічного продукту (зокрема, надання опції внесення змін до каталогу, додавання рецензій-анотацій); ця система вже напрацьована на Заході, де читачі мають змогу працювати на принципах бібліотеки 2.0 [3, с. 126]. Зрозуміло, первинно діяльність користувачів в електронному бібліотечному середовищі має відбуватися в режимі «підприємств» з премодерацією змін адміністраторами ресурсу і переходом на вищий (немоделований) щабель із набуттям користувачем певного рівня репутації.

Список використаних джерел

1. Веб 2.0, библиотеки и информационная грамотность : сб. публикаций / под ред. П. Годвина, Дж. Паркера; науч. ред. проф. Я. Л. Шрайберг. – Пер. с англ. – СПб : Профессия, 2011. – 237 с. – Библиогр. : С. 234–237. – (Новые библиотечные технологии).
2. Веб-сегмент публічних бібліотек України в мережі Інтернет : аналіт. огляд / Харківська держ. наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка / уклад. Г. Д. Ковальчук, Н. М. Кучерява. – Х. : ХДНБ, 2005. – 19 с.
3. Каталогизация и организация электронных ресурсов : практическое руководство для библиотекарей / под ред. Э. М. Митчелл, науч. ред. Я. Л. Шрайберг. – 2-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2010. – 232 с.

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
УДК 021:351(477):004.9

Петро Шпиґа,

доцент Національної академії державного управління
при Президентові України, канд. техн. наук

БІБЛІОТЕКИ ТА ПРОБЛЕМИ ОТРИМАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Стаття присвячена висвітленню ролі й місця сучасних бібліотек у системі надання електронних державних послуг фізичним та юридичним особам в умовах електронного урядування, аналізу основних тенденцій розвитку технологій взаємодії держави з населенням і бізнесом з точки зору участі бібліотечних установ, визначенню завдань, що в цьому контексті постають перед бібліотеками.

Ключові слова: електронне урядування, державна влада, місцеве самоврядування, бібліотека, електронна державна послуга, пункт колективного доступу.

Тенденції розвитку сучасного інформаційного суспільства зумовлюють необхідність широкого використання комп'ютерних та телекомунікаційних технологій у процесах взаємодії держави з населенням, бізнесом, неурядовими організаціями. Ці технології є основою електронного урядування (ЕУ), яке дозволяє адаптувати державне управління до нових умов суспільного розвитку і передбачає покращення послуг, що надаються державою (тобто органами державної влади та місцевого самоврядування) фізичним та юридичним особам.

Важливим напрямом покращення державних послуг з одночасним зменшенням витрат на їх надання є переведення значної частини таких послуг у електронний формат та використання мережі Інтернет й захищених телекомунікаційних технологій для їхнього виконання. Цей напрям розвитку ЕУ передбачає наявність доступу громадян до мережі Інтернет, певних навичок роботи з комп'ютерною технікою та, в окремих випадках, точної ідентифікації замовника державних послуг. Нині для більшості громадян України ці умови не виконуються і тим самим вони позбавлені можливості отримати державні послуги в електронній формі. Значного поступу у розширенні кола тих фізичних та юридичних осіб, яким стануть доступні електронні державні послуги (ЕДП), можна досягти шляхом створення у бібліотеках необхідних умов та введення нових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що нині практично кожна розвинена держава сприяє процесам модернізації розвитку бібліотек, надання доступу в них до Інтернету, запровадженню в публічних бібліотеках сучасних комп'ютерних технологій. Так, наприклад, починаючи з 2008 р. майже 100 % академічних, публічних та шкільних бібліотек США мають підключення до Інтернету, яке є доступним як для персоналу, так і для всіх бажаючих. За даними Американської бібліотечної асоціації, у США 81 % всіх публічних бібліотек надають допомогу читачам у доступі та використанні послуг ЕУ. Тільки за 2010 рік, у порівнянні з 2008–2009 роками, кількість таких бібліотек збільшилася на 25 % [1].

На офіційному рівні в Україні давно визнається, що держава може залишитися на другорядних позиціях, якщо не буде забезпечено умов прискореного розвитку українського сегменту мережі Інтернет, електронного урядування, інших важливих телекомунікаційних механізмів сучасної держави. З метою розбудови основних складників інформаційного суспільства прийнято закон «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», постановою Верховної Ради схвалені рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», розроблена Концепція розвитку електронного урядування в Україні, створено Національний центр електронного урядування тощо. Незважаючи на всі зусилля, рейтинг Всесвітнього економічного форуму, в якому країни впорядковані згідно з «індексом мережної готовності» (Networked Readiness Index 2009–2010, NRI), відводить Україні 82 місце із 133 (США – 5-те, Росії – 80-те).

Проблемам модернізації бібліотек в умовах розбудови інформаційного суспільства, становлення ЕУ приділяється значна увага з боку вітчизняних і зарубіжних дослідників. У працях багатьох науковців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Харківської державної академії культури, інших наукових установ України розглядаються питання ролі, завдань, функцій бібліотек в сучасних умовах. Наукових публікацій, що стосуються ролі бібліотек в отриманні громадянами ЕДП, нами не виявлено. У межах реалізації спільного проекту Української бібліотечної асоціації та Програми сприяння Парламенту України II «Інформація органів влади для громадян у бібліотеці: пошук, доступ, консультування» завідувачем кафедри Луганського державного інституту культури і мистецтв О. В. Бобришевою підготовлено навчальну програму «Бібліотеки та електронне урядування». Інститутом післядипломної освіти Державної академії керівних кадрів

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
культури і мистецтв розроблено методичні рекомендації «Організація доступу до інформації органів влади України в бібліотеках», які містять модуль «Електронне урядування та доступ до інформації у бібліотеках». Тому, на нашу думку, дослідження теоретичних та практичних питань ролі й місця сучасної бібліотеки в організації отримання ЕДП фізичними та юридичними особам в умовах електронного урядування є актуальним.

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і установ (ІФЛА) підтримує розширення інформаційних послуг бібліотек. У документах ІФЛА стверджується, що забезпечення безперешкодного і безкоштовного доступу до Інтернету в бібліотеках та інформаційних центрах відповідає Загальній декларації прав людини, доступ до інформації допомагає спільнотам та окремим особам досягти свободи, процвітання і розвитку. Серед п'яти ключових ініціатив ІФЛА на 2011–2012 роки першою є забезпечення для користувачів бібліотек рівного доступу до контенту і цифрових ресурсів [2].

Метою статті є розгляд можливостей та проблем створення системи отримання ЕДП в бібліотеках України в контексті становлення ЕУ. Актуальність такої тематики підтверджується тим, що одним з головних завдань адміністративної реформи є підвищення якості надання публічних послуг, а останнє неможливе без створення належних умов їх отримання усіма верствами населення.

Створення такої системи пов'язане із низкою труднощів. Більшість з них є наслідком невиконання державою прийнятих законів, програм, постанов, що стосуються розбудови інформаційного суспільства, становлення ЕУ в Україні. Першим документом, який вказував на необхідність створення Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України (КМУ), власних сайтів Міністерств, інших центральних органів виконавчої влади і вимагав починаючи із січня 2002 р. забезпечити розміщення і постійне оновлення інформації на власних веб-сайтах у мережі Інтернет була постанова КМУ № 3 від 4 січня 2002 р. У наступній постанові КМУ № 208 від 24.02.2003р. «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» проголошується, що одним з пріоритетних завдань щодо розвитку інформаційного суспільства є надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», яка забезпечує інформаційну взаємодію органів виконавчої влади між собою, з громадянами та юридичними особами на основі сучасних інформаційних технологій. Перелік заходів цієї постанови передбачав надання громадянам і юридичним особам інформаційних послуг загального призначення та

таких, які потребують ідентифікації суб'єктів правових відносин, через електронну інформаційну систему «Електронний Уряд» у 2005 р. На виконання цих постанов було створено портал КМУ, власні сайти органів виконавчої влади, через які й дотепер оприлюднюється інформація про діяльність органів виконавчої влади. Тобто вдалося реалізувати тільки однонаправлені (від влади до громадян) інформаційні послуги загального призначення.

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», прийнятому у 2007 р., зазначено, що рівень розбудови інформаційного суспільства в Україні, порівняно із світовими тенденціями, є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України. Серед причин такого стану в законі вказується на повільне створення інфраструктури для надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам інформаційних послуг через Інтернет, недостатній рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, нерівномірність забезпечення можливості доступу населення до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, поглиблення «інформаційної нерівності» між окремими регіонами, галузями економіки та різними верствами населення.

З метою усунення перелічених недоліків через вдосконалення державного управління та відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади й органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами, в цьому законі передбачено:

- * впровадження механізмів надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет;

- * визначити статус і перелік обов'язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам;

- * вжити додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням ІКТ, зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;

- * прискорити впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України, передбачивши надання широкої номенклатури електронних послуг населенню сільської місцевості;

- * забезпечення доступу населення до інформаційних ресурсів і систем надання інформаційних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування із застосуванням мережі Інтернет.

Більша половина часу, відведеного на реалізацію цього закону, вже минула, а гострота перелічених проблем, особливо тих, що стосуються «інформаційної нерівності», широкої номенклатури електронних послуг населенню сільської місцевості, малозабезпечених верств населення та осіб з особливими потребами, зменшилась не суттєво. До цього часу не визначено статус і перелік обов'язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам.

На жаль, у цьому законі нічого не говориться про роль та можливості бібліотек в удосконаленні відносин між державою і громадянами, становленні електронних форм взаємодії між органами державної влади та фізичними і юридичними особами. Хоча саме бібліотеки можуть забезпечити виконання названих вище пунктів закону. Вони найбільше готові до розбудови мережі пунктів колективного доступу та створення в усіх населених пунктах України можливостей для доступу до мережі Інтернет, про які говориться у пункті про забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та інформаційних ресурсів.

Виконуючи рішення Верховної Ради та Президента України, органи державної влади та місцевого самоврядування трансформують свої функції у державні (адміністративні, управлінські чи соціальні) послуги. При цьому перед державними органами стоїть завдання такої реорганізації цих послуг, яка б призвела до усунення корупції і проміжних ланок, зменшення витрат. Дієвим механізмом реалізації такої політики держави є впровадження ЕУ, яке передбачає реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу до надання державних послуг користувачам з одночасним усуненням їх від безпосереднього контакту з державними службовцями (деперсоналізацію). Так, на сайті Пенсійного фонду України працює програма «Пенсійний калькулятор», яка призначена для надання громадськості інформаційних послуг в частині визначення розміру пенсії за віком на загальних підставах.

З прийняттям Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI значно розширилися права громадян щодо отримання електронних послуг. Закон встановлює, що запити на отримання публічної інформації можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір запитувача. Зразки оформлення звернень та адреси електронної пошти з'явилися на всіх сайтах органів державної влади та місцевого самоврядування.

ЕУ передбачає, окрім надання державних послуг, інтерактивну взаємодію між громадянами та державою, зокрема завдяки підтримці та

впровадженню системи зворотного зв'язку (громадянин – уряд та навпаки) за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій. На порталі міністерства соціальної політики України у 2005–2006 рр. працювала Електронна приймальня з графіком прийому відповідальних осіб та можливістю отримання консультацій. Сайт Електронного Міністерства аграрної політики України та Єдиної інформаційної системи АПК надають можливість відправити документ, повідомлення конкретному чиновнику та управляти даними через систему управління бізнес-процесами ContentNet.

Для орієнтування в онлайн-ових державних послугах необхідні певні навички інформаційної грамотності. Багато користувачів мережею Інтернет вважають, що офіційні веб-сайти та форми, призначені для надання державних послуг, часто є настільки складними, що багато з них не в змозі успішно завершити пошук та заповнення необхідних полів. Ця проблема, ймовірно, значно посилюється для уразливих груп населення, які вперше використовують доступ до мережі Інтернет при подачі заявки на соціальні послуги. Без сторонньої допомоги вони, швидше за все, не зможуть скористатися можливостями системи ЕУ. Таку допомогу всім громадянам, які матимуть потребу в отриманні ЕДП, можуть і повинні надавати бібліотеки.

В нашій державі функціонує понад 40 тис. бібліотек різного підпорядкування і форми власності. Вони є важливими соціальними інституціями, що мають забезпечувати зберігання, накопичення та доступ до інформації, виконання суспільно-комунікативної функції. Бібліотеки мають приміщення, кваліфікований персонал і могли б бути хорошою основою для створення в усіх населених пунктах України можливостей доступу до мережі Інтернет, у тому числі шляхом розбудови мережі пунктів колективного доступу. Проте стан комп'ютерного забезпечення (середня кількість комп'ютерів на одну публічну бібліотеку становить 0,3 %, доступ до Інтернету надають 2,5 % загальної кількості публічних бібліотек) робить неможливим для більшості бібліотек виконання навіть найпростіших цифрових функцій. В багатьох сільських населених пунктах (32 %) взагалі немає бібліотек [4]. Це позбавляє громадян конституційних прав вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію; вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення; на вільне вираження своїх поглядів і переконань, можливості брати участь в управлінні державними справами з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

В Україні організації, яка займається дослідженням теорії, практики, політики, технічних питань, що стосуються участі бібліотеки у становленні електронного урядування, не виявлено. В США добре розуміють роль бібліотек в становленні демократичного інформаційного суспільства. Найбільш відомою організацією США, яка займається дослідженнями теоретичних питань, практики, політики і соціальних аспектів, що регулюють доступ до інформації в інформаційному суспільстві, є Центр інформаційної політики та доступу (The Information Policy & Access Center, iPAC). З 1 грудня 2010 iPAC разом із 12 партнерами виконує проект «Бібліотеки та електронне урядування», метою якого є підтримка бібліотек з питань надання основних послуг електронного уряду, полегшення обслуговування фізичних осіб, а також розроблення ряду колективних засобів підтримки, шаблонів, навчальних матеріалів з цих питань [5].

Кабінет Міністрів України 17 серпня 2011 р. затвердив Державну цільову національно-культурну програму створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI», яка орієнтована, в першу чергу, на створення та розвиток електронних бібліотек та цифрових інформаційних ресурсів. Серед іншого, ця програма передбачає на першому етапі (2011–2013 рр.) забезпечення доступу бібліотек до Інтернету, їх оснащення комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням та телекомунікаційним обладнанням [6]. Але в додатках, які визначають об'єми фінансування, відповідних пунктів нами не виявлено. І тільки на третьому етапі (2015 р.) планується сприяти створенню умов для доступу користувачів до системи, зокрема усунути «інформаційну нерівність» між окремими регіонами та верствами населення. На нашу думку, збільшення масиву цифрової інформації, кількості електронних бібліотек без розширення мережі загальнодоступних пунктів доступу до таких ресурсів лише поглиблює інформаційну нерівність.

Що стосується сільських бібліотек, то за результатами Слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань культури і духовності «Розвиток сільських бібліотек як інформаційних і культурних центрів», що пройшли 18 травня 2011 р., прийнято рішення щодо напрямів реалізації державної політики у бібліотечній сфері. Це рішення містить такі положення: ініціювати проведення парламентських слухань у 2012 р. щодо функціонування та подальшого розвитку публічних бібліотек в Україні, розробити та забезпечити прийняття державної програми розвитку та комп'ютеризації сільських бібліотек на 2012–2022 рр. Тобто найближчим часом сільським бібліотекам потрібно розраховувати на власні сили і на допомогу органів місцевого самоврядування, спонсорів та іноземних держав.

Значну допомогу у забезпеченні доступу до Інтернет у бібліотеках України надають Сполучені Штати Америки. Цінний досвід використання різних форм інформаційного забезпечення владних структур за допомогою Інтернет отримали понад 147 бібліотек України, що, починаючи з 2001 року, стали переможцями ініційованого Посольством США в Україні проекту «LEAP – Інтернет для користувачів публічних бібліотек». Уряд Сполучених Штатів виділив 1 млн 500 тис. доларів на реалізацію цього проекту, який передбачає покращення доступу громадян України до інформації через відкриття у публічних бібліотеках безкоштовних інтернет-центрів. Завдяки цій програмі вперше в Україні комп'ютери, підключені до Інтернету, з'явилися у сільських бібліотеках – селах Синьків і Товсте Заліщицького району Тернопільської області, селі Вигода Івано-Франківської області [7].

Розвитку системи надання електронних послуг у бібліотеках України сприяє мережа пунктів доступу громадян (ПДГ) до офіційної інформації, які створюються, починаючи з червня 2009 р., Українською бібліотечною асоціацією в рамках гранту Програми сприяння Парламенту України II за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Станом на 12 жовтня 2011 р. ПДГ успішно діяли у 314 бібліотеках, створюючи мережу ПДГ, яка охоплює всі регіони України [8].

Таким чином бібліотеки отримали досвід створення пунктів доступу до офіційної інформації. Цей досвід дозволяє виділити ряд питань, що стосуються надання ЕДП, які бібліотеки можуть вирішувати самостійно без участі держави.

Першим і очевидним напрямом діяльності бібліотек, що стосується становлення ЕУ в Україні, є розширення номенклатури електронних послуг, популяризація серед населення знань про мережу Інтернет та її можливості. Сьогодні через Інтернет доступні: інформація про режим роботи, адреси, телефони, прізвища, перелік послуг органів державної влади; новини законодавства та процес законотворення; участь у процесі прийняття державних рішень; інструменти впливу на законотворчий процес. Для створення у бібліотеці можливостей отримання доступу до державних інформаційних ресурсів та отримання інших інформаційних послуг загального призначення, які надаються фізичним чи юридичним особам органами виконавчої влади і надання яких не потребує ідентифікації суб'єктів правових відносин, необхідно встановити доступні читачам комп'ютери з під'єднанням до Інтернету, підготувати методичні матеріали, провести навчання співробітників бібліотек та роз'яснювальну роботу серед населення. Така робота проводиться багатьма бібліотеками

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34 самостійно і не вимагає значного фінансування. Для придбання техніки та підключення до Інтернету виділяються кошти з місцевих бюджетів, допомагають спонсори тощо.

Введення нових послуг передбачає наявність певних навичок у працівників бібліотек. При створенні пунктів доступу до ЕДП бібліотекарі мають:

- * знати принципи роботи браузерів, формати та можливості збереження знайдених даних;

- * володіти найпростішими вміннями відновлення працездатності комп'ютера та доступу до мережі;

- * знати адреси сайтів державної влади та місцевого самоврядування, типової структури таких сайтів та порталів Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів;

- * орієнтуватись в класифікації, назвах, розташуванні наявних ЕДП органів державної влади та місцевого самоврядування;

- * розуміти потреби читачів і правильно формулювати запити до інформаційних систем ЕУ;

- * консультувати громадян щодо можливостей отримання ЕДП;

- * допомагати читачам отримувати і застосовувати навички отримання ЕДП.

Необхідність отримання бібліотекарями вищеперелічених знань, навичок та умінь ставить перед державою, бібліотечними спільнотами, провідними бібліотеками, науковими підрозділами завдання розроблення методик, інструкцій, навчальних матеріалів, створення колективних засобів підтримки з питань отримання ЕДП в бібліотеках України в контексті становлення ЕУ. Одним із ефективних інструментів надання бібліотекам актуальної інформації щодо розширення кола доступних ЕДП, розміщення шаблонів, обговорення практичних питань та отримання стійких навичок роботи з інформаційними системами електронного урядування можуть стати навчально-тренувальні сайти [9; 10].

Для організації системи отримання тих ЕДП, які передбачають інтерактивну взаємодію між державою та громадянином через систему зворотного зв'язку, може виникнути потреба в застосуванні електронного цифрового підпису (ЕЦП). На сьогодні законодавством України не передбачено використання стороннього цифрового підпису (бібліотекаря) для підтвердження правильності ідентифікаційних даних іншого громадянина (читача) при отриманні ЕДП. На нашу думку, така можливість має бути передбачена в системі надання електронних послуг, особливо для громадян похилого віку, вразливих категорій населення. Це суттєво

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34
зменшить витрати населення на отримання ЕЦП, прискорить впровадження ЕДП, зменшить відчуття цифрової нерівності.

Таким чином, тенденції розвитку сучасного інформаційного суспільства вимагають від держави, бібліотечної спільноти розроблення та впровадження системи отримання електронних державних послуг в бібліотеках України. Створення бібліотечних пунктів колективного доступу до ЕДП у контексті становлення ЕУ дозволить розширити коло фізичних та юридичних осіб, яким стануть доступні ці послуги, підвищить рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, зменшить «інформаційну нерівність» між окремими регіонами й різними верствами населення. Введення нових послуг сприятиме перетворенню бібліотек (особливо публічних) в центри громад, які відіграватимуть ключову роль у вдосконаленні державного управління та відносин між державою і громадянами, становленні електронних форм взаємодії між органами державної влади і громадянами. Співпрацюючи з місцевими та державними установами, бібліотеки значно збільшать охоплення і дієвість зусиль цих органів щодо становлення демократичної держави.

Список використаних джерел

1. U.S. Public Libraries and E-Government Services [Electronic resource]. – Text data. – Mode of access : http://www.ala.org/ala/research/initiatives/plftas/2010_2011/egovmap1011.cfm – Title from screen.
2. Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій і установ. Маніфест про Інтернет [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу : <http://www.ifla.org/III/misc/im-e.htm> – Назва з екрану.
3. Закон України про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки // Відом. Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.
4. Публічні бібліотеки України – місце доступу до нових інформаційних технологій!? Творчість та інновації в українських бібліотеках. [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу : <http://libinnovate.wordpress.com/> – Назва з екрану.
5. Recession drives more Americans to libraries in search of employment resources; but funding lags demand [Electronic resource]. – Text data. – Mode of access: <http://www.ala.org/ala/newspresscenter/mediapresscenter/americaslibraries/index.cfm> – Title from screen.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека-XXI» [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=956-2011-%EF> – Назва з екрану.

ISSN 2224-9516 Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2012. Вип. 34

7. Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP) [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу : <http://ukrainian.ukraine.usembassy.gov/uk/leap.html> – Назва з екрану.

8. Мережа Пунктів Доступу Громадян (ПДГ) до офіційної інформації [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу : <http://pdp.org.ua/caps> – Назва з екрану.

9. Шнига П. С. Навчально-тренувальний сайт викладача як інноваційний компонент сучасної освіти // Інноваційний розвиток освіти України, закордонний та вітчизняний досвід інтеграції до Європейського освітнього простору: 36. матеріалів VIII Всеукраїнської наук.-метод. конф., Київ, 24–25 травня 2011 р. – К. : МНТУ, – 2011. – С. 109–214.

10. Бібліотека інформаційного суспільства. Інформаційно-тренувальний сайт. [Електронний ресурс]. – Текстові дані. – Режим доступу: <http://lib-e.at.ua/> – Назва з екрану.